

A 20. század második felének méltatlanul elfelejtett, sőt voltaképpen fel sem fedezett költője **Jánosy István**, aki 1919-ben született Besztercebányán. A fasori evangélikus gimnáziumban érettségizett, majd a Pázmány Péter Tudományegyetemen latin-görög és pszichológia szakon végzett, ezt követően pedig a soproni Erzsébet Tudományegyetemen szerzett lelkészi oklevelet. 1954-ig általános és középiskolákban tanított, majd „nyugdíjba vonulásáig” írásai és műfordításai biztosították megélhetését. Budapesten él.

Tavaly, 85. születésnapja alkalmából a Kortárs Kiadó 630 oldalas, nagyalakú kötetben, időrendbe szedve jelentette meg összes verseit tartalmazó költői életművét. Műfordítói teljesítménye is monumentális: nyolc nyelvről fordított, többek között olyan hatalmas alkotásokat, mint Milton Elveszett paradicsoma vagy a Rámájána. Feltétlenül meg kell még említenünk Passiótragédia c. kötetét (Kortárs Kiadó, 2001), amelyben négy drámában foglalkozik a jézusi életalkítás alapkérdéseivel, s amely Szophoklész Antigonéjának fordítását is tartalmazza.

Aki Jézus tanítását és életpéldáját tartja igazodási pontnak és zsinórmértékének, megdöbbenve és nagy örömmel fedezi fel Jánosy István költészetének mélységesen evangéliumi voltát: az egyetemes, tettekben megmutatkozó szolidaritás és szolgálat, és mindennél hangsúlyosabban a nem-ölés és nem-ártás eszméit.

Mostani számunkban közölt versei e tárgyú mondanivalóját kívánják szemléltetni.

Gromon András

Jánosy István

Spinoza – César Franck

(részlet)

Isten nem az, ki a zord időfolyásban egymásra görget népeket, kiirtván egymással őket. Kedvenc népe sincsen, kire az ember üdvét bízta volna, melynek Fölkentje végső győzelemben vasvesszejével legeltetné a többbit. A bűnt, mit az ember ellen követ el: háborút, kínzást – nem az Isten akarta. Az Istenség: a Mindenség egésze, energiája, s vég törvényhozója. Ő hozta létre a fényévmilliókat: a káoszhoz hogy úr legyen a Törvény, s végsőt karolva hív mindent magába. Az embernek szabadságot adott, hogy magát kiírta, avagy boldogítsa – így rajtunk múlik, mit alkottunk magunkból, személyünkől, akár a Földgolyóból. Mégis, ha múltó életünk lepergett, rá visszatekintvén, érezzük: fölöttünk egy szerető kéz, az vigyázta mindig jártunk, bukásunk és emelte meddő létünk dadogását értelmes egészé.

Heisenberg olvasásaikor

Beleolvadunk a Végtelenbe, vagy új életre visszük át magunk? – mindkettő mi mást jelentene: a nagy Egész tenyerén maradunk.

Talán a boldogságra úgy találunk, ha vállaljuk a Központi Rend szolgálatát, s a Rész-Rend káoszának ellenállunk, mely az Örök Törvény ellen tusáz;

ha angyalává leszünk társainknak, s nem ördögévé. Ennyi az egész. S végül a Halálmadár röpte rángat, S hazát talál a Egészben a Rész.

Ingmar Bergman: A csönd istene

Jegyzet az Úrvacsora című filmhez

Az Isten léte bizonyos, hiszen az örvény Változás mögött kell lenni valami Egynek, ami az egész kavargást szervezi ellentét-emanációkkal örök Törvénye szerint.

Biztos létezik, csak olyan óriás, hogy nem közelítheti porszem-ember. Ő a Csönd, a Hallgatás.

Pedig itt van közelünkben ember-alakban, s kétségbeesésében tőlünk vár vigaszt, ami visszatartja az öngyilkosságtól.

Vagy a Szürke Veréb képében, aki pőrén mutatja élénk kiütéseit, vaksi szemét, és kész a mi botor valóónknak áldozni meddő életét.

De ha Őt ezekben nem fedezzük fel, az a nagy Csönd-isten akkor nem felel!

Rembrandt: A tékozló fiú apja

Az arca maga a szelídség, mint aki sokat szenvedett. Hogy álmái ne keserítsék, visszafogad egy gyermeket:

ez elcsatangolt bűnbe-mocsokba, eltékozolta örökét.

Az Apja nem tartotta fogva: tegye, s úgy lássa be bűnét.

Ki a maga kárán tanul, tér vissza Hozzá józanul, s lesz hű fia önként örökre.

S fölismeri Apja szép arcát, hogy az a szeretet, szabadság, s nem vágyik csalfa örömkre.

Prometheus testámentoma

„Egyenlő” és Szabad”, s „Testvér” – ez lett örök
 örökséged halál és káoszlet fölött.
 Emberi fáradást ne uzsorázzon ember!
 Az életből teher és öröm egy legyen
 mindenkinek! S ki fél, mert gyöngé, védtelen:
 Igazság védje az erőstől tíz körömmel!
 Tiszteld emberfajod! A szörny-grimaszba dermedt
 koldús-csonkokban is tekintsed önmagad,
 s csak olyat tégy, amit mindenkinek megenged
 a más egyenjoga! Szolgálva légy szabad!
 Ha célt tudsz látni ember-társadban s nem vak eszközt,
 s a gyilkot száműzöd, s nem ártasz semmivel:
 polgárjogot találsz a kristály-semmiben –
 örök sugár leszel, csillag a csillagok közt.

Prometheus az igazsághoz

Üveggé hül szemem, s májam helyén a vér.
 Álmában nyújtózó leány a táj. A teste
 a végtelenbe száll. Bezár a béna este.
 Ki önmagában élt, halni magába tér.
 De most is vallja még: nincs szolgasor, s urasság,
 csak ember. Annyit ér, amennyit másnak ad.
 Örökszép, vak leány, egymértékű Igazság,
 ne bújdoss lenn tovább a véres föld alatt!
 A gyöngét véd! Vezess örömré minden élőt.
 Szent szélvésszel sodord a tűzvívők hadát,
 hol mind a másikat segíti élni. Élőbb
 vendéghaj öntse el a Föld ősz homlokát,
 s álljon meg az idő! S a keselyű madár,
 májam marcangoló, pusztuljon: a Magány!

Az öregek szeme

Tele kofferrel megyek el
Bartók

Mily sokat mond az öregek szeme.
 Oly tiszta, mint a végső Bartók zene.
 Oly végleges az arc minden vonása,
 mint a gyökér görcsös csavarulása.
 Mire a lélek más lelket megért,
 könnyel fizet a szenvedésekért,
 nem áll bosszút, csak mosolyog cinkosan:
 szemén a lét viola árny-folyam,
 jaj, sejti már, mi függ össze mivel,
 Jóság – e titok-sugár hová ível,
 s tán ki is dalolná: Szép vagy, gyönyörű vagy:
 a gólyafészkes ház, az ég-körü nagy
 tó, nád, a boglya, a szamaras ember...
 Mily kár, hogy menni kell tele kofferrel!

Kukorica istennő

(részlet)

Hull a virág az ágról,
 hull az ifjúság.
 Hull a gyümölcs a fákról,
 Fonnyasztja kór az agg húsát.
 Ki újítja meg?
 Ki ad néki örök életet?

Ki nem adja oda az életét másért,
 hanem zsugorgatja magának,
 elveszti azt örök sorvadásként,
 sarja nem támad.

